

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prezentate la 15 decembrie 2022¹

Cauza C-700/21

O. G.

cu participarea:

Presidente del Consiglio dei Ministri

[cerere de decizie preliminară formulată de Corte costituzionale (Curtea Constituțională, Italia)]

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie penală – Decizia-cadru 2002/584/JAI – Mandat european de arestare – Motive facultative de refuz al predării – Respectarea vieții private și de familie – Resortisanți ai unor țări terțe care locuiesc sau au reședința pe teritoriul unui stat membru”

1. Corte costituzionale (Curtea Constituțională, Italia) solicită Curții interpretarea articolului 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584/JAI², a cărei transpunere în dreptul italian ar putea fi contrară Constituției italiene.
2. Trimiterea preliminară îi oferă Curții posibilitatea de a-și dezvolta jurisprudența deja extinsă cu privire la mandatele de arestare și de predare (denumite în continuare „MEA”). În special, aceasta va trebui să stabilească dacă marja de manevră acordată statelor membre la articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 le permite să accepte un motiv de neexecutare facultativă a unui MEA care nu se aplică resortisanților unor țări terțe.

¹ Limba originală: spaniola.

² Decizia-cadru a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24).

I. Cadrul normativ

A. Dreptul Uniunii

1. Decizia-cadru 2002/584

3. În considerentul (12) se arată că:

„Prezenta decizie-cadru respectă drepturile fundamentale și principiile recunoscute în articolul 6 [TUE] și reflectate în Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene^[3], în special în capitolul VI. Nimic din prezenta decizie-cadru nu poate fi interpretat ca o interdicție de a refuza predarea unei persoane împotriva căreia a fost emis un [MEA], atunci când există motive să se creadă, pe baza unor elemente obiective, că respectivul [MEA] a fost emis cu scopul de a urmări sau de a pedepsi o persoană pe motive de sex, rasă, religie, origine etnică, cetățenie, limbă, opinii politice sau orientare sexuală sau de a aduce atingere situației acestei persoane pentru oricare din aceste motive. Prezenta decizie-cadru nu împiedică un stat membru să aplice normele sale constituționale privind respectarea dreptului la un proces echitabil, libertatea de asociere, libertatea presei și libertatea de exprimare în alte mijloace de informare în masă.”

4. Articolul 1 („Definiția [MEA] și obligația de executare a acestuia”) prevede:

„(1) [MEA] este o decizie judiciară emisă de un stat membru în vederea arestării și a predării de către un alt stat membru a unei persoane căutate, pentru efectuarea urmăririi penale sau în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate.

(2) Statele membre execută orice [MEA], pe baza principiului recunoașterii reciproce și în conformitate cu dispozițiile prezentei decizii-cadru.

(3) Prezenta decizie-cadru nu poate avea ca efect modificarea obligației de respectare a drepturilor fundamentale și a principiilor juridice fundamentale, astfel cum sunt acestea consacrate de articolul 6 [TUE].”

5. Articolul 4 („Motive de neexecutare facultativă a [MEA]”) prevede:

„Autoritatea judiciară de executare poate refuza executarea [MEA]:

[...]

6. în cazul în care [MEA] a fost emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, atunci când persoana căutată rămâne în statul membru de executare, este resortisant sau rezident al acestuia, iar acest stat se angajează să execute această pedeapsă sau măsură de siguranță în conformitate cu dreptul său intern;

[...]”

³ Denumită în continuare „carta”.

6. Articolul 5 („Garanții pe care trebuie să le ofere statul membru emitent în cazuri speciale”) prevede:

„Executarea [MEA] de către autoritatea judiciară de executare poate fi subordonată prin dispozițiile dreptului statului membru de executare următoarelor condiții:

[...]

3. atunci când persoana care face obiectul unui [MEA] în scopul urmăririi penale este resortisant sau rezident al statului membru de executare, predarea poate fi supusă condiției ca persoana, după ce a fost audiată, să fie returnată în statul membru de executare pentru a executa acolo pedeapsa sau măsura de siguranță privative de libertate care au fost pronunțate împotriva sa în statul membru emitent.”

2. *Decizia-cadru 2008/909/JAI*⁴

7. În considerentul (9) se arată că:

„Executarea condamnării în statul de executare ar trebui să sporească șansele de reabilitare socială ale persoanei condamnate. În vederea dobândirii certitudinii că executarea pedepsei de către statul de executare va contribui la facilitarea reabilitării sociale a persoanei condamnate, autoritatea competentă a statului emitent ar trebui să țină cont de elemente precum atașamentul persoanei la statul de executare, faptul dacă persoana în cauză consideră sau nu statul de executare ca un loc față de care are legături familiale, lingvistice, culturale, sociale sau economice sau de alt tip.”

8. Conform considerentului (12):

„Prezenta decizie-cadru ar trebui de asemenea să se aplice *mutatis mutandis* executării sentințelor în cazurile în care se aplică articolul 4 [punctul 6] și articolul 5 alineatul (3) din [Decizia-cadru 2002/584]. Aceasta înseamnă, printre altele, că fără să aducă atingere deciziei-cadru respective, statul de executare ar putea verifica existența motivelor de nerecunoaștere și neexecutare, astfel cum sunt prevăzute la articolul 9 din prezenta decizie-cadru, inclusiv verificarea dublei incriminări, în măsura în care statul de executare face o declarație în temeiul articolului 7 alineatul (4) din prezenta decizie-cadru, drept o condiție pentru recunoașterea și executarea hotărârii judecătorești în vederea stabilirii fie a predării persoanei, fie a executării pedepsei în cazurile în care se aplică articolul 4 [punctul 6] din [Decizia-cadru 2002/584].”

⁴ Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană (JO 2008, L 327, p. 27).

9. În considerentul (16) se afirmă:

„Prezenta decizie-cadru ar trebui să se aplice în conformitate cu legislația comunitară în domeniu, în special Directiva 2003/86/CE⁵ [...] [și] Directiva 2003/109/CE⁶ [...]”

10. Articolul 3 („Scopul și domeniul de aplicare”) prevede:

„(1) Scopul prezentei decizii-cadru este de a stabili norme în temeiul cărora un stat membru urmează să recunoască o hotărâre judecătorească și să execute pedeapsa, în vederea facilitării reabilitării sociale a persoanei condamnate.

(2) Prezenta decizie-cadru se aplică în cazul în care persoana condamnată se află în statul emitent sau în statul de executare.

(3) Prezenta decizie-cadru se aplică numai recunoașterii hotărârilor judecătorești și executării pedepselor în sensul prezentei decizii-cadru [...]”

11. Articolul 25 („Executarea sentințelor ca urmare a unui [MEA]”) prevede:

„Fără a aduce atingere Deciziei-cadru [2002/584], dispozițiile prezentei decizii-cadru se aplică *mutatis mutandis*, în măsura în care sunt compatibile cu dispozițiile deciziei-cadru respective, executării pedepselor, în situațiile în care un stat membru se angajează să execute pedeapsa în cazuri în conformitate cu articolul 4 punctul 6 din decizia-cadru respectivă sau în cazul în care, în temeiul articolului 5 alineatul (3) din decizia-cadru respectivă, acesta a impus condiția ca persoana să fie returnată pentru a executa pedeapsa în statul membru în cauză, cu scopul de a se evita impunitatea persoanei respective.”

B. Dreptul național. Legge 22 aprile 2005, n. 69⁷

12. În conformitate cu articolul 18 bis alineatul 1 litera c):

Predarea poate fi refuzată „în cazul în care MEA a fost emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, în cazul în care persoana căutată este cetățean italian sau cetățean al unui alt stat membru al Uniunii Europene, care are reședința sau locuiește în mod legal și efectiv pe teritoriul italian, cu condiția ca instanța de apel să dispună ca pedeapsa sau măsura de siguranță privativă de libertate să fie executată în Italia în conformitate cu legislația italiană”.

⁵ Directiva Consiliului din 22 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei (JO 2003, L 251, p. 12, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 164). În conformitate cu articolul 17, „[s]tatele membre țin seama în mod adecvat de natura și soliditatea legăturilor de familie ale persoanei și de durata rezidenței sale în statul membru, precum și de existența unor legături familiale, culturale sau sociale cu țara de origine, în cazul respingerii unei cereri, al retragerii sau al refuzului de reînnoire al permisului de ședere, precum și în cazul luării unei măsuri de îndepărtare a susținătorului reîntregirii sau a membrilor familiei sale”.

⁶ Directiva Consiliului din 25 noiembrie 2003 privind statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung (JO 2004, L 16, p. 44, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 225), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2011/51/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2011 (JO 2011, L 132, p. 1). Articolul 12 alineatul (3) din aceasta prevede că, „[i]nainte de a lua o decizie de expulzare a unui rezident pe termen lung, statele membre iau în considerare următoarele elemente: (a) durata șederii pe teritoriul lor; (b) vârsta persoanei în cauză; (c) consecințele pentru persoana în cauză și pentru membrii familiei sale; (d) legăturile cu țara de reședință sau absența legăturilor cu țara de origine”.

⁷ Disposizioni per conformare il diritto interno alla decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al mandato d'arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri (Legea nr. 69 din 22 aprilie 2005 de stabilire a dispozițiilor de transpunere a Deciziei-cadru [...]) (GURI nr. 98 din 29 aprilie 2005), în versiunea aplicabilă în litigiul principal. Denumită în continuare „Legea nr. 69 din 2005”.

13. În conformitate cu articolul 19 alineatul 1:

„Executarea MEA de către autoritatea judiciară italiană [...] este supusă următoarelor condiții:

[...]

b) în cazul în care persoana vizată de MEA este un resortisant sau rezident al statului italian, predarea sa – în vederea efectuării urmăririi penale – este supusă condiției ca persoana, după ce a fost audiată, să fie returnată în statul membru de executare pentru a executa acolo pedeapsa sau măsura de siguranță privativă de libertate care a fost eventual pronunțată împotriva sa în statul membru emitent.”⁸

II. Situația de fapt, litigiul și întrebările preliminare

14. O. G., cetățean moldovean, a fost condamnat definitiv în România la o pedeapsă de cinci ani de închisoare⁹. Instanța de trimitere arată că, potrivit organului judiciar care a sesizat-o cu o întrebare privind constituționalitatea, O. G. are „rădăcini familiale și profesionale stabile în Italia”¹⁰.

15. La 13 februarie 2012, Judecătoria Brașov (România) a emis un MEA împotriva lui O. G. în vederea executării pedepsei.

16. La 7 iulie 2020, Corte d'appello di Bologna (Curtea de Apel din Bologna, Italia) a dispus predarea persoanei căutate către autoritatea judiciară emitentă.

17. La 16 septembrie 2020, în urma unei acțiuni introduse de O. G., Corte di cassazione (Curtea de Casație, Italia) a anulat hotărârea instanței de apel și i-a retrimis cauza acesteia din urmă, invitând-o să analizeze posibilitatea de a adresa o întrebare privind constituționalitatea.

18. Instanța de apel a adresat Corte costituzionale (Curtea Constituțională) întrebarea dacă articolul 18 *bis* alineatul 1 litera c) din Legea nr. 69 din 2005 era conform cu articolele 2, 3, 11, 27 alineatul 3 și 117 alineatul 1 din Constituția italiană.

19. Îndoielile instanței de apel se întemeiau în esență pe faptul că, potrivit dispoziției de transpunere în dreptul italian a motivului de neexecutare facultativă prevăzut la articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584:

– posibilitatea de a nu executa MEA este limitată la resortisanții italieni și la resortisanții altor state membre ale Uniunii, în cazul în care au reședința sau locuiesc în mod legal și efectiv pe teritoriul italian. Sunt excluși, așadar, resortisanții țărilor terțe, care nu pot executa în Italia

⁸ Potrivit instanței de trimitere, atât acest articol, cât și articolul menționat la punctul anterior au fost modificate prin Decretul legislativ nr. 10 din 2 februarie 2021 și se referă în prezent în egală măsură la resortisanții italieni și la resortisanții altor state membre, impunând în cazul acestora din urmă o perioadă de ședere efectivă de cel puțin cinci ani. Cu toate acestea, legislația aplicabilă *ratione temporis* în prezenta cauză este cea care a fost în vigoare anterior (punctul 4 primul paragraf din decizia de trimitere).

⁹ Acesta a fost condamnat pentru infracțiunile de evaziune fiscală și delapidare a sumelor datorate pentru plata impozitului pe profit și a TVA-ului, săvârșite în calitate de administrator al unei societăți cu răspundere limitată în perioada cuprinsă între septembrie 2003 și aprilie 2004.

¹⁰ Corte costituzionale (Curtea Constituțională) arată că „nu îi revine sarcina de a aprecia dacă o astfel de înrădăcinare poate fi considerată stabilă și efectivă și nici dacă șederea persoanei în cauză pe teritoriul național poate fi considerată legitimă, aceste aprecieri fiind de competența exclusivă a instanței de fond” (punctul 5 din decizia de trimitere).

pedeapsa aplicată în statul emitent, chiar dacă au reședința sau locuiesc în mod legal și efectiv pe teritoriul italian și au dezvoltat legături semnificative și stabile cu acesta;

- este posibil ca excluderea respectivă să nu fie conformă cu respectarea vieții personale și de familie a persoanei căutate, în cazul în care aceasta are legături sociale și familiale puternice în Italia, și nici cu „funcția de reeducare a pedepsei”.

20. Corte costituzionale (Curtea Constituțională), constatând că acest aspect al articolului 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 nu a fost încă abordat de către Curte¹¹, îi adresează următoarele întrebări:

- „1) Articolul 4 punctul 6 din [Decizia-cadru 2002/584], interpretat în lumina articolului 1 alineatul (3) din această decizie-cadru și a articolului 7 din [cartă], se opune unei reglementări precum legislația italiană care – în cadrul unei proceduri privind [MEA] pentru executarea unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate – împiedică în mod absolut și automat autoritățile judiciare de executare să refuze predarea resortisanților unor țări terțe care rămân sau au reședința pe teritoriul lor, indiferent de legăturile pe care le au cu acesta din urmă?
- 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, pe baza căror criterii și condiții astfel de legături trebuie considerate suficient de semnificative pentru a impune autorității judiciare de executare să refuze predarea?”

III. Procedura în fața Curții

21. Cererea de decizie preliminară a fost introdusă la Curte la 22 noiembrie 2021. Aceasta a primit un tratament prioritar.

22. Au formulat observații scrise guvernele austriac, maghiar și italian, precum și Comisia Europeană.

23. La ședința publică desfășurată la 11 octombrie 2022 au participat doar guvernul italian și Comisia.

IV. Analiză

A. Prima întrebare preliminară

24. Prin intermediul primei întrebări preliminare se urmărește să se stabilească în esență dacă articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584, interpretat în lumina articolului 1 alineatul (3) din aceasta și a articolului 7 din cartă, se opune unei reglementări precum legislația italiană în temeiul căreia se exclude posibilitatea ca un resortisant al unei țări terțe, condamnat în statul emitent al MEA (România) la o pedeapsă privativă de libertate, să își execute pedeapsa în statul de executare (Italia), unde se pare că¹² locuiește în mod legal și stabil.

¹¹ Punctul 7 al doilea paragraf din decizia de trimitere.

¹² A se vedea rezervele instanței de trimitere cu privire la acest aspect, menționate la nota de subsol 10.

25. În conformitate cu articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584, autoritatea judiciară poate refuza executarea unui MEA emis în vederea executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, cu condiția să se îndeplinească următoarele două condiții cumulative:

- persoana căutată trebuie să fie cetățean sau rezident al statului membru de executare sau să rămână în el;
- statul de executare trebuie să se angajeze să execute el însuși pedeapsa sau măsura de siguranță, în conformitate cu dreptul său intern.

26. Legiuitorul italian, atunci când a transpus în ordinea sa juridică acest motiv de neexecutare facultativă, a introdus două modificări:

- pe de o parte, a adăugat la condiția de *cetățean* (italian) și condiția de *cetățean al unui alt stat membru* al Uniunii¹³. Astfel, a extins lista persoanelor care pot beneficia de nereturnarea către statul emitent al MEA în schimbul executării pedepsei în Italia, cu condiția ca acestea să aibă reședința sau să locuiască în mod legal și stabil pe teritoriul italian;
- pe de altă parte, a interzis *resortisanților țărilor terțe* să recurgă la această posibilitate. Prin urmare, a limitat statutul de *rezident* sau de *persoană care rămâne* în statul membru de executare care figurează la articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584. În consecință, resortisanții țărilor terțe, chiar dacă au reședința sau rămân pe teritoriul Italiei, vor fi în orice caz predați (dacă sunt îndeplinite celelalte condiții necesare) statului care emite MEA.

27. Pentru a răspunde la prima întrebare din trimiterea preliminară, considerăm că este oportun să se analizeze: a) marja de apreciere a statelor la aplicarea articolului 4 din Decizia-cadru 2002/584, b) interpretarea articolului respectiv din perspectiva dreptului la egalitate și c) posibilele efecte ale altor drepturi fundamentale protejate de cartă asupra răspunsului ce urmează să fie dat.

1. Marja de apreciere a statelor în ceea ce privește transpunerea în dreptul intern a articolului 4 din Decizia-cadru 2002/584

28. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, la aplicarea articolului 4 din Decizia-cadru 2002/584, în special a punctului 6, statele membre dispun de „o marjă certă de apreciere”¹⁴. Totuși, această marjă de apreciere nu include competența de a extinde motivele de neexecutare stabilite în mod exhaustiv¹⁵ prin Decizia-cadru 2002/584¹⁶.

¹³ Corte costituzionale (Curtea Constituțională), în hotărârea nr. 227 din 2010 (IT:COST:2010:227) și în special pe baza Hotărârilor Kozłowski (Hotărârea din 17 iulie 2008, C-66/08, EU:C:2008:437, denumită în continuare „Hotărârea Kozłowski”) și Wolzenburg (Hotărârea din 6 octombrie 2009, C-123/08, EU:C:2009:616, denumită în continuare „Hotărârea Wolzenburg”), a declarat neconstituțională „legislația italiană de transpunere a deciziei-cadru [...] în măsura în care nu prevedea refuzul predării – în afara unui cetățean italian – a unui cetățean al unui alt stat membru al Uniunii Europene, care are reședința sau rămâne în mod legal și efectiv pe teritoriul italian, în vederea executării pedepsei [...] în Italia” (punctul 8.2.4 din decizia de trimitere).

¹⁴ Hotărârea Wolzenburg, punctul 61. În același sens, Hotărârea din 29 aprilie 2021, X (Mandat european de arestare – *Non bis in idem*) (C-665/20 PPU, EU:C:2021:339, punctul 41), și Hotărârea din 13 decembrie 2018, Sut, C-514/17, EU:C:2018:1016 (denumită în continuare „Hotărârea Sut”), punctul 42.

¹⁵ Cu caracter general, a se vedea Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 41).

¹⁶ Fără a aduce atingere posibilității de a limita principiile recunoașterii reciproce și încrederii reciproce între statele membre – adevărata „piatră de temelie” a cooperării judiciare în materie penală – „în circumstanțe excepționale” precum cele din procedurile în care s-a pronunțat, printre altele, Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198).

29. Potrivit aceleiași jurisprudențe, executarea MEA este regula, în timp ce refuzul executării sale este conceput ca o excepție care trebuie interpretată în mod strict¹⁷.

30. Nimic nu împiedică statele membre să aleagă să limiteze sau să nu recurgă la posibilitatea care le este acordată la articolul 4 din Decizia-cadru 2002/584. Având în vedere că acestea sunt motive de neexecutare facultativă, fiecare stat membru este liber să decidă când să nu le aplice: în această ipoteză, autoritățile judiciare de executare *nu pot refuza* predarea unei persoane căutate în temeiul unui MEA¹⁸.

31. În realitate, astfel cum a statuat Curtea, decizia statelor membre, permisă prin Decizia-cadru 2002/584, de a nu se prevala de acest motiv de neexecutare „[...] nu face decât să întărească sistemul de predare instituit prin această decizie-cadru în favoarea unui spațiu de libertate, de securitate și de justiție”¹⁹.

32. Acest lucru se datorează faptului că, „prin limitarea situațiilor în care autoritatea judiciară de executare poate refuza să execute un [MEA], o astfel de *legislație nu face decât să faciliteze predarea* persoanelor căutate, în conformitate cu principiul recunoașterii reciproce instituit prin articolul 1 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584, care constituie *norma esențială* instituită prin aceasta din urmă”²⁰.

33. Libertatea de alegere a legiuitorului național nu este însă nelimitată. Există mai multe motive pentru acest lucru.

34. În primul rând, Decizia-cadru 2002/584 nu modifică „obligați[a] de respectare a drepturilor fundamentale și a principiilor juridice fundamentale, astfel cum sunt acestea consacrate de articolul 6 [TUE]”²¹. Prin urmare, și în ceea ce privește speța, articolul 4 punctul 6 din decizia-cadru nu permite o transpunere de către statele membre care ar duce la încălcarea drepturilor fundamentale sau a principiilor prevăzute la articolul 6 TUE.

35. În al doilea rând, marja de apreciere a statelor membre în ceea ce privește transpunerea articolului 4 punctul 6 este limitată, pe lângă termenii dispoziției, de scopul pe care îl urmărește în cadrul Deciziei-cadru 2002/584 și de contextul general în care se înscrie aceasta din urmă, și anume de dreptul Uniunii în ansamblul său.

36. Din această perspectivă, împărtășim opinia Comisiei potrivit căreia nici modul de redactare a articolului 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584, nici obiectivul pe care îl urmărește și nici contextul în care se înscrie nu susțin soluția adoptată de legiuitorul italian²².

37. În ceea ce privește *modul său de redactare*, articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 nu acordă importanță altor cetățenii decât cea a statului membru de executare. Acesta prevede doar că persoana căutată trebuie să fie cetățean al statului respectiv.

¹⁷ A se vedea de exemplu Hotărârea din 17 decembrie 2020, Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente) (C-354/20 PPU și C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, punctul 37 și jurisprudența citată).

¹⁸ Hotărârea Wolzenburg, punctul 58.

¹⁹ Hotărârea Wolzenburg, punctul 58.

²⁰ Hotărârea Wolzenburg, punctul 59. Sublinierea noastră. În același sens, Hotărârea Sut, punctele 43 și 44.

²¹ Articolul 1 alineatul (3) din Decizia-cadru 2002/584.

²² O soluție care, astfel cum a afirmat Comisia în ședință, nu a fost adoptată de „marea majoritate” a statelor membre, acestea optând pentru posibilitatea prevăzută la articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 fără alte condiții.

38. Prin urmare, alte cetățenii decât cea a statului membru de executare sunt irelevante și sunt înlocuite de categoria „reședinței” (sau a locuinței). Domeniul de aplicare al articolului 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 este definit, pentru resortisanții oricărui alt stat decât statul de executare, pe baza noțiunii de reședință (sau de locuință).

39. În ceea ce privește *obiectivul* articolului 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584, Curtea a statuat că acesta este „să permită autorității judiciare de executare să acorde o importanță deosebită posibilității de a crește șansele de reinsertie socială a persoanei căutate după executarea pedepsei la care aceasta a fost condamnată”²³.

40. Pentru a îndeplini obiectivul reinsertiei, cetățenia persoanei căutate nu este, în sine, relevantă: ceea ce prevede această dispoziție este ca persoana care are reședința sau locuiește²⁴ în statul membru de executare să poată beneficia de această posibilitate.

41. În ceea ce privește *contextul normativ* în care trebuie interpretat articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584, este oportun să se menționeze Decizia-cadru 2008/909 privind recunoașterea reciprocă a hotărârilor judecătorești în materie penală. Vocația sa incluzivă îi include pe străinii de orice cetățenie, care, dacă au un anumit grad de înrădăcinare în statul de executare²⁵, beneficiază de extinderea scopului reinsertiei în executarea pedepselor privative de libertate.

42. Potrivit articolului 25 din Decizia-cadru 2008/909, aceasta se aplică, *mutatis mutandis* și în măsura în care este compatibilă cu Decizia-cadru 2002/584, executării pedepselor în conformitate cu articolul 4 punctul 6 din aceasta din urmă²⁶.

43. Prin urmare, totul sugerează că legiuitorul Uniunii, sensibil la obiectivul privind reinsertia după executarea pedepsei²⁷, a conceput articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 ca o modalitate de a-l îndeplini, atunci când sunt îndeplinite condițiile specifice enumerate anterior, fără ca factorul cetățenie (cu excepția celei a statului de executare însuși) să aibă vreo influență în acest sens.

2. Articolul 4 din Decizia-cadru 2002/584 și principiul egalității

44. Curtea a statuat că, în lumina considerațiilor anterioare, resortisanții statului membru de executare și resortisanții altor state membre care au reședința sau locuiesc în acest stat și sunt integrați în societatea sa nu ar trebui, în principiu, să fie supuși unui tratament diferit²⁸.

²³ Hotărârea Kozłowski, punctul 45.

²⁴ Mai exact, reședința *efectivă*, astfel cum rezultă din jurisprudența Curții care stă la baza Hotărârii Wolzenburg.

²⁵ Conform considerentului (9) al Deciziei-cadru 2008/909, „[i]n vederea dobândirii certitudinii că executarea pedepsei de către statul de executare va contribui la facilitarea reabilitării sociale a persoanei condamnate, autoritatea competentă a statului emitent ar trebui să țină cont de elemente precum atașamentul persoanei la statul de executare, faptul dacă persoana în cauză consideră sau nu statul de executare ca un loc față de care are legături *familiale, lingvistice, culturale, sociale sau economice sau de alt tip*”. Sublinierea noastră.

²⁶ Astfel cum arată instanța de trimitere (punctul 8.4 din decizia de trimitere), alte dispoziții ale dreptului Uniunii se referă la protecția interesului resortisanților țărilor terțe de a nu fi expulzați din statul membru în care au reședința efectivă. La acestea face trimitere considerentul (16) al Deciziei-cadru 2008/909: „[p]rezenta decizie-cadru ar trebui să se aplice în conformitate cu legislația comunitară în domeniu, în special Directiva 2003/86 [reîntregirea familiei] [și] Directiva 2003/109 [statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung]”.

²⁷ Corte costituzionale (Curtea Constituțională) citează, la punctul 8.5 din decizia de trimitere, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (Curtea EDO) cu privire la funcția de reinsertie socială după executarea pedepsei.

²⁸ Hotărârea din 5 septembrie 2012, Lopes Da Silva Jorge (C-42/11, EU:C:2012:517, punctul 40). În același sens, am amintit mai sus că Corte costituzionale (Curtea Constituțională) a declarat neconstituțională legea italiană care rezerva posibilitatea de a refuza predarea în temeiul articolului 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 exclusiv în privința resortisanților săi.

45. Întrebarea care se pune în speță este dacă o regulă care se aplică resortisanților statelor membre ar trebui să se aplice și resortisanților țărilor terțe în ceea ce privește neexecutarea unui MEA.

46. În opinia noastră, nu există niciun motiv pentru a nu aplica regula respectivă și în cazul acestora din urmă.

47. Este adevărat că statutul juridic al resortisanților statelor terțe nu trebuie să fie, în general, echivalent cu cel al resortisanților statelor membre²⁹. Cu toate acestea, diferența de tratament dintre prima și a doua categorie nu poate prevala în cazul în care dreptul derivat al Uniunii prevede, în mod explicit sau implicit, un regim uniform pentru cele două categorii. În această situație, se aplică principiul egalității în fața legii, consacrat la articolul 20 din cartă.

48. Având în vedere caracterul intangibil al obligației de a respecta drepturile și principiile fundamentale consacrate la articolul 6 TUE, articolul 1 alineatul (3) din Decizia-cadru 2002/584 exclude posibilitatea ca articolul 4 punctul 6 să permită statelor membre să introducă formule de transpunere care să conducă la încălcarea cartei sau a principiilor fundamentale ale Uniunii.

49. Printre aceste principii se numără principiul egalității, care este garantat la articolul 2 TUE și la articolul 20 din cartă. Ambele oferă în prezenta cauză un temei suficient de solid pentru a considera că transpunerea în dreptul italian a articolului 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 nu este compatibilă cu ele.

50. În special, principiul egalității în fața legii trebuie să se aplice în sensul pe care îl propunem, având în vedere că articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 nu acordă relevanță criteriului cetățeniei, înlocuit cu cel al reședinței (sau al locuinței), cu unica excepție a resortisanților statului membru de executare.

51. Astfel, domeniul de aplicare *ratione personae* al articolului 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 include persoanele care nu sunt resortisanți ai statului membru de executare, însă care locuiesc sau au reședința în acesta³⁰. Legea în fața căreia resortisanții statelor terțe au dreptul de a fi tratați în condiții de egalitate nu oferă, prin urmare, niciun temei pentru a-i trata în mod diferit față de resortisanții statelor membre ale Uniunii.

52. Marja de manevră în transpunerea dispoziției respective a dreptului Uniunii nu poate, așadar, să conducă la un regim de reglementare care acordă un tratament mai nefavorabil resortisanților țărilor terțe decât resortisanților unui stat membru. După cum a subliniat Comisia, în lumina obiectivului articolului 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584, situația unui resortisant al unei țări terțe care are reședința efectivă în statul de executare este comparabilă cu cea a unui resortisant al unui stat membru.

²⁹ Articolul 18 TFUE, care interzice orice discriminare pe motiv de cetățenie sau naționalitate, „nu are vocația să se aplice în cazul unei eventuale diferențe de tratament între resortisanții statelor membre și cei ai statelor terțe”. Hotărârea din 2 aprilie 2020, Ruska Federacija (C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, punctul 40).

³⁰ Hotărârea Kozłowski, punctul 34, la care avocatul general Mengozzi a făcut referire și în Concluziile prezentate în cauza Lopes Da Silva Jorge (C-42/11, EU:C:2012:151). Acesta amintea că Curtea „[...] nu concepe domeniul de aplicare *ratione personae* al articolului 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 ca vizând, la alegere, fie propriii resortisanți ai statului membru de executare, fie resortisanții altor state membre care au reședința sau locuiesc pe teritoriul acestui stat, fie cele două categorii împreună”. Astfel, Curtea a statuat, la punctul 34 din Hotărârea Kozłowski [...], că, „potrivit articolului 4 punctul 6 din Decizia-cadru [2002/584], domeniul de aplicare al acestui motiv de neexecutare facultativă este limitat la persoanele care, dacă nu sunt resortisanți ai statului membru de executare, «rămân» în acest stat sau «sunt rezidenți» ai acestuia”.

53. În aceste scopuri, reședința stabilă și efectivă a unui resortisant al unei țări terțe implică, în principiu, un grad de integrare în țara în care trăiește echivalent cu cel al resortisanților aceștia din urmă. O atare legătură cu statul membru de executare este de natură să faciliteze reinsertia socială a persoanei căutate după executarea pedepsei privative de libertate la care a fost condamnată³¹.

3. Impactul altor drepturi fundamentale protejate de cartă asupra aplicării articolului 4 din Decizia-cadru 2002/584

54. În opinia noastră, aspectele anterioare sunt suficiente pentru a aprecia incompatibilitatea normei naționale în litigiu cu articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584. Prin urmare, considerăm că nu este necesar să analizăm efectele (suplimentare) ale altor drepturi fundamentale din cartă asupra interpretării acestui articol.

55. Printre aceste drepturi figurează cele consacrate la articolul 7 din cartă (respectarea vieții private și de familie), invocat de instanța de trimitere, și la articolul 24 alineatul (3) din cartă (dreptul copilului de a întreține cu regularitate relații personale și contacte directe cu ambii părinți), la care face apel Comisia³².

56. În mod logic, aceste drepturi nu sunt susceptibile să prevaleze asupra executării unei pedepse privative de libertate. Cu toate acestea, pot fi invocate pentru a justifica executarea pedepsei într-un stat membru (cel de executare a MEA) în locul altuia (cel emitent al MEA) dacă este vorba despre o persoană care are reședința sau locuiește în primul stat membru și care are legături familiale în acesta.

57. Se favorizează astfel dreptul persoanei căutate de a menține un minim de relații familiale compatibile cu șederea sa într-o închisoare. Aceste relații vor fi mai ușor de pus în practică acolo unde se află centrul intereselor sale vitale, și anume în statul în care are reședința efectivă.

B. A doua întrebare preliminară

58. În cazul în care, așa cum propunem, Curtea oferă un răspuns afirmativ la prima întrebare, Corte costituzionale (Curtea Constituțională) solicită să se stabilească „pe baza căror criterii și condiții astfel de legături trebuie considerate suficient de semnificative pentru a impune autorității judiciare de executare să refuze predarea”.

59. Formularea acestei a doua întrebări merită, în opinia noastră, două considerații preliminare, referitoare la condițiile de neexecutare a MEA și la presupusa „obligație” de a refuza predarea.

³¹ În acest mod se asigură lipsa impunității. Așa cum a subliniat avocatul general Mengozzi în Concluziile prezentate în cauza Lopes Da Silva Jorge (C-42/11, EU:C:2012:151), „[...] prin interpretarea articolului 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 pe care o propunem, nu se pune problema consacrării impunității persoanei căutate și nici măcar a repunerii în discuție a principiului recunoașterii reciproce întrucât, astfel, statul de executare poate refuza executarea mandatului european de arestare numai cu condiția expresă de a se angaja să execute pedeapsa pe teritoriul său, fără a repune vreodată în discuție decizia prin care aceasta a fost pronunțată. În acest sens, logica recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești este protejată pe deplin, chiar și în ipoteza în care persoana căutată execută pedeapsa în statul membru de executare, iar nu în cel de emitere” (punctul 39).

³² Potrivit instanței de trimitere, persoana căutată este tatăl unui minor (punctul 5 al cincilea paragraf din decizia de trimitere).

1. Cerințe pentru neexecutarea MEA

60. Întrebarea se referă doar la una dintre cele două condiții pe care articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 le impune pentru eventualul refuz al predării persoanei căutate.

61. Articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 se referă, în primul rând, la condițiile (cetățenia statului de executare, reședința sau locuința) care arată că persoana căutată are o legătură cu statul membru de executare. Aceste legături trebuie să fie suficiente pentru a favoriza o eventuală reinscriere a acestuia în societate după executarea pedepsei aplicate³³.

62. Cu toate acestea, dispoziția în cauză prevede o altă condiție inevitabilă: angajamentul statului membru de executare³⁴ ca pedeapsa privativă de libertate care stă la baza MEA să fie executată în acest stat. În prezenta cauză, instanța de trimitere consideră că acest lucru este firesc și se limitează strict la cerința ca persoana căutată să aibă o legătură cu statul membru de executare.

2. Obligația de a refuza predarea?

63. Deși instanța de trimitere se referă la „obligația” de a refuza predarea în cazul în care legăturile stabilite sunt suficient de relevante, articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 nu prevede o asemenea obligație în toate cazurile. Acesta prevede doar că autoritatea judiciară „poate” refuza executarea MEA în cazul în care sunt îndeplinite condițiile stabilite de dispoziția amintită.

64. Așa cum principiul recunoașterii reciproce, pe care se bazează sistemul Deciziei-cadru 2002/584, nu implică o obligație absolută de executare a MEA³⁵, tot așa, odată ce motivul de neexecutare facultativă în discuție în prezenta cauză a fost transpus în dreptul intern, autoritatea judiciară de executare trebuie să dispună de o marjă de apreciere în ceea ce privește aspectul dacă trebuie sau nu trebuie să refuze executarea MEA³⁶.

65. Potrivit Curții:

- „nu se poate considera că o reglementare a unui stat membru, care pune în aplicare articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584, întrucât prevede că autoritățile sale judiciare sunt în orice caz ținute să refuze executarea unui MEA în ipoteza în care persoana căutată are reședința în acest stat membru, fără ca aceste autorități să dispună de vreo marjă de apreciere [...], este conformă cu decizia-cadru menționată”³⁷;
- „[...] atunci când un stat membru a ales să transpună această dispoziție [articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584] în dreptul intern, autoritatea judiciară de executare trebuie totuși să dispună de o marjă de apreciere în ceea ce privește aspectul dacă trebuie sau nu trebuie să refuze executarea MEA. În această privință, autoritatea menționată trebuie să aibă posibilitatea de a ține seama de obiectivul urmărit de motivul de neexecutare facultativă prevăzut la dispoziția respectivă care, potrivit unei jurisprudențe consacrate a Curții, are ca scop în special să permită autorității judiciare de executare să acorde o importanță deosebită

³³ În general, Hotărârea din 29 iunie 2017, Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, denumită în continuare „Hotărârea Popławski”, punctul 21).

³⁴ Angajament care trebuie să fie „veritabil”, astfel cum subliniază Curtea. A se vedea în acest sens Hotărârea Sut, punctul 35.

³⁵ Hotărârea Sut, punctul 30.

³⁶ Hotărârea Popławski, punctul 21.

³⁷ Hotărârea Popławski, punctul 23.

posibilității de a crește șansele de reinsertie socială ale persoanei căutate după executarea pedepsei la care aceasta din urmă a fost condamnată”³⁸.

66. Prin urmare, nu este suficient ca autoritatea judiciară de executare să verifice dacă sunt îndeplinite cele două condiții prevăzute la articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584. Aceasta va trebui să aprecieze de asemenea dacă există un interes legitim care să justifice executarea pe teritoriul statului membru de executare a pedepsei aplicate în statul membru emitent³⁹.

67. Așadar, răspunsul la a doua întrebare preliminară, care se referă la criteriile pentru a stabili dacă persoana căutată are legături cu statul membru de executare, ar trebui să indice instanței de trimitere că:

- nu există o *obligație* abstractă, *ex lege*, de a refuza executarea MEA pentru simplul fapt că acest motiv de neexecutare facultativă a fost transpus în ordinea juridică internă;
- autoritatea judiciară a statului de executare trebuie să evalueze în fiecare caz dacă există un interes legitim în executarea pedepsei în acel stat, iar nu în statul emitent.

3. Legăturile persoanei căutate cu statul de executare

68. Motivul de neexecutare facultativă prevăzut la articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 se bazează pe posibilitatea de a crește șansele de reinsertie socială a persoanei căutate, după executarea pedepsei aplicate. Prin urmare, este legitim ca statul membru de executare să urmărească un astfel de obiectiv numai în ceea ce privește persoanele care au demonstrat un anumit grad de integrare în societatea statului membru respectiv⁴⁰.

69. În consecință, criteriile în privința cărora are îndoieli instanța de trimitere trebuie să fie de așa natură încât să se stabilească un nivel de integrare suficient pentru ca șansele de reinsertie a persoanei căutate să fie semnificativ mai favorabile în statul membru de executare decât în statul membru emitent.

70. Astfel, se explică mai ușor motivul pentru care articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 se referă, pe de o parte, la cetățenia statului membru de executare și, pe de altă parte, utilizează în mod interschimbabil termenii „a avea reședința” și „a rămâne” în acel stat:

- cetățenia statului membru de executare permite să se prezume că persoana căutată este suficient de integrată în acesta⁴¹;
- în măsura în care ceea ce este cu adevărat important este gradul de integrare în societatea statului membru de executare, legiuitorul Uniunii, folosind expresii care indică o circumstanță de fapt (reședință sau locuință), vizează „situațiile în care persoana care face obiectul unui [MAE] fie și-a stabilit reședința reală în statul membru de executare, fie, respectiv, ca urmare a

³⁸ Hotărârea Popławski, punctul 21.

³⁹ Hotărârea Sut, punctul 36.

⁴⁰ Hotărârea Wolzenburg, punctul 67.

⁴¹ Hotărârea Wolzenburg, punctul 68.

unei șederi stabile de o anumită durată în acest stat membru, a stabilit cu acesta din urmă legături similare cu cele care rezultă din reședință”⁴².

71. În special, „[p]entru a stabili dacă, într-un caz concret, între persoana căutată și statul membru de executare există legături care să permită să se constate că această persoană intră sub incidența termenului «rămâne» în sensul articolului 4 punctul 6 din decizia-cadru, trebuie să se efectueze o apreciere globală a mai multor elemente obiective care caracterizează situația acestei persoane, printre care se numără în special durata, natura și condițiile șederii persoanei căutate, precum și legăturile familiale și economice pe care aceasta le întreține cu statul membru de executare”⁴³.

72. Aceleași elemente obiective se vor aplica *a fortiori* în cazul în care persoana căutată nu numai că rămâne, dar este și rezidentă în statul membru de executare.

73. În acest sens, împărtășim opinia Comisiei potrivit căreia lista de factori enumerați în considerentul (9) al Deciziei-cadru 2008/909 privind recunoașterea reciprocă în cazul hotărârilor judecătorești care impun pedepse privative de libertate poate fi ilustrativă: „legăturile familiale, lingvistice, culturale, sociale sau economice sau de alt tip cu statul de executare”.

74. După cum a subliniat în mod corect instanța de trimitere⁴⁴, în jurisprudența Curții există hotărâri în care gradul de integrare a persoanei căutate în statul membru de executare este legat de legăturile reale și efective ale acesteia cu societatea respectivului stat membru.

75. Este adevărat că această jurisprudență a fost elaborată pentru cazurile în care persoana căutată era resortisant al unui stat membru. Totuși, în conformitate cu răspunsul pe care îl propunem la prima întrebare, criteriile de evaluare a integrării resortisanților statelor membre în statul de executare se pot aplica și resortisanților statelor terțe.

76. Prin urmare, revine autorității judiciare de executare sarcina de a efectua o analiză globală a elementelor care să îi permită să stabilească dacă persoana căutată, *indiferent de cetățenia sa*, are o legătură suficient de solidă cu societatea din statul membru de executare pentru a putea prevedea că, după ce și-a executat pedeapsa pe teritoriul acestui stat membru, șansele sale de reinsertie socială și deci de îndeplinire a obiectivului prevăzut la articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584 sunt mai mari.

77. Factorii respectivi includ durata șederii anterioare⁴⁵, natura și soliditatea legăturilor familiale ale persoanei căutate în statul membru de executare (combinat, dacă este cazul, cu absența unor astfel de legături în țara de origine), gradul de integrare a acesteia și legăturile lingvistice, culturale, profesionale, sociale sau economice pe care le-a dezvoltat în statul membru respectiv.

78. Bineînțeles, această listă nu este exhaustivă, deoarece, într-un caz concret, pot apărea alte circumstanțe unice pe care instanța trebuie să le aprecieze atunci când se pronunță cu privire la predarea persoanei căutate.

⁴² Hotărârea Kozłowski, punctul 46.

⁴³ Hotărârea Kozłowski, punctul 48.

⁴⁴ Punctul 8.2 din decizia de trimitere.

⁴⁵ În special în cazul rezidenților pe termen lung, a căror situație este reglementată de Directiva 2003/109.

V. Concluzie

79. În lumina considerațiilor anterioare, propunem Curții să răspundă Cortei constituționale (Curtea Constituțională, Italia) după cum urmează:

„Articolul 4 punctul 6 din Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009,

trebuie interpretat în sensul că

se opune unei reglementări naționale care, după ce a ales să accepte motivul corespunzător de neexecutare facultativă a unui mandat european de arestare emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, împiedică în mod absolut autoritățile judiciare de executare să refuze predarea resortisanților țărilor terțe care locuiesc sau au reședința pe teritoriul lor, indiferent de legăturile pe care le au cu acesta din urmă.

Criteriile relevante pentru a stabili existența unei legături suficient de solide a persoanei căutate cu statul membru de executare sunt toate criteriile care, privite în ansamblu, permit să se presupună că, odată ce pedeapsa a fost executată în statul respectiv, șansele de reinserție a persoanei respective, indiferent de cetățenia sa, sunt mai mari decât în statul membru emitent.

Durata anterioară a șederii, natura și condițiile de ședere a persoanei căutate, precum și legăturile sale familiale, lingvistice, culturale, profesionale, sociale și economice cu statul membru de executare sunt factori care trebuie luați în considerare, *inter alia*, de către autoritatea judiciară de executare în această privință.”